

Hänvisning
VN/1088/2025

Undervisnings- och kulturministeriet
kirjaamo.okm@gov.fi

Kontaktperson
Avdelningsjurist Laura Korpi
laura.korpi@regeringen.ax
018 25 233

Ärende

Utlåtande om regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om yrkesutbildning och till lagar som har samband med den

Bakgrund

Undervisnings- och kulturministeriet har begärt ett utlåtande av landskapsregeringen om regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om yrkesutbildning och till lagar som har samband med den.

I den kortfattade sammanfattningen som finns tillgänglig på svenska föreslås att bestämmelserna i lagen om yrkesutbildning ändras så att utbildningsanordnare i riket ges möjlighet att sälja examensinriktad utbildning i form av uppdragsutbildning till medborgare i Europeiska unionen och Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Vidare föreslås ändringar i lagstiftningen som berör bland annat rättigheter och skyldigheter för studerande inom uppdragsutbildning och läsårsavgifter. Ändringarna avses träda i kraft den 1 augusti 2026.

Före den nu gällande yrkesutbildningslagens ikraftträdande den 1 januari 2018 köpte landskapet Åland viss yrkesutbildning från utbildningsanordnare i riket. Efter lagens ikraftträdande har sådan anskaffning av yrkesutbildning för åländska behov inte längre varit möjlig. Detta beror på att 30 § i yrkesutbildningslagen, som reglerar rikets utbildningsanordnares rätt att anskaffa yrkesutbildning från andra utbildningsanordnare, offentliga aktörer eller privata sammanslutningar eller stiftelser inom riket, inte är tillämpligt gällande landskapet Åland. Därtill har bestämmelsen i 25 § i yrkesutbildningslagen omöjliggjort att yrkesutbildning ordnas på Åland. Inte heller har det varit möjligt för landskapet Åland att köpa uppdragsutbildning, eftersom 33 § i lagen inte tillåter att sådan utbildning ordnas för medborgare inom EU eller EES.

Landskapsregeringen har vid flera tillfällen uppmärksammat riket på behovet av ändringar i yrkesutbildningslagen för att möjliggöra ordnandet av yrkesutbildning på Åland. Med anledning av landskapsregeringens skrivelse till undervisnings- och kulturministeriet i maj 2022 (brev 104 U2, ärende ÅLR 2022/4384) ändrade ministeriet i juni 2022 sina anvisningar gällande möjligheten att ingå utbildningsavtal på Åland.

I anvisningen anges att det inte finns hinder för att ingå läroavtal för avläggande av examensdelar eller en hel examen med en åländsk arbetsgivare, men att det däremot inte varit möjligt att ingå utbildningsavtal med en åländsk arbetsgivare. Ministeriet konstaterade emellertid att eftersom det är möjligt att ingå utbildningsavtal med en utländsk arbetsgivare, fanns det ingen grund för att inte kunna göra detsamma med en åländsk arbetsgivare. Ministeriet ändrade därmed sin tidigare tolkning och ansåg att utbildningsanordnare kan ingå utbildningsavtal med åländska arbetsgivare, delvis i enlighet med 71 och 72 § i lagen om yrkesutbildning.

Problematiken kring möjligheten att anskaffa uppdragsutbildning konstaterades dock fortsatt kräva ändringar i rikets yrkesutbildningslag.

Behörighetsfördelning

Landskapet Åland har med stöd av 18 § 1, 4, 14 och 23 punkterna i självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, kommunalförvaltningen, undervisning samt främjande av sysselsättningen.

Riket har, med stöd av 27 § 3, 13 och 30 punkterna i självstyrelselagen, lagstiftningsbehörighet i fråga om statsmyndigheternas organisation och verksamhet, handelssjöfart samt behörigheten att utöva yrkesverksamhet inom hälso- och sjukvården.

I regeringens proposition till självstyrelselagen (RP 73/1990 rd, s. 43) konstateras att undervisningsväsendet i sin helhet hör till landskapets lagstiftningsbehörighet och att lagtinget har rätt att fastställa målsättningar och innehåll för gymnasieutbildningen. Samtidigt anges att statsmyndigheternas organisation och verksamhet omfattar bland annat bestämmelser om vilka krav en läroinrättning måste uppfylla för att ha dimissionsrätt till statliga universitet. Det anges vidare att det i princip inte föreligger hinder för att undervisningen på gymnasienivå på Åland

genom landskapslag utformas med annat innehåll än i riket. Det påpekas dock att ett sådant avvikande innehåll kan medföra att dimissionsbetyg utfärdade på Åland inte automatiskt berättigar till inträde vid högskolor i riket, om inte särskilda avtal ingås.

Trots att undervisningen är landskapets behörighetsområde, måste beaktas att det faller inom rikets lagstiftningsbehörighet att fastställa den behörighet som krävs för att verka inom hälso- och sjukvården. Mot denna bakgrund har en överenskommelseförordning ingåtts, Republikens presidents förordning (2005:37) om yrkesutbildning inom social- och hälsovård i landskapet Åland, enligt vilken rikets lagstiftning tillämpas vid yrkesutbildning på gymnasienivå inom social- och hälsovården i fråga om antagningskrav, grunder för läroplaner samt bedömning av studieprestationer. På detta sätt säkerställs att den utbildning som genomförs på Åland ger behörighet att utöva s.k. reglerade yrken inom hälso- och sjukvården i riket.

Vidare omfattar 27 § 3 punkten i självstyrelselagen rikets behörighet att fastställa den kunskap och skicklighet som krävs för att erhålla kompetens som godkänns av staten. Detta gäller sådana kvalifikationskrav som ligger inom rikets lagstiftningsbehörighet. Förutom hälso- och sjukvårdsområdet omfattar detta även handelssjöfarten, som enligt 27 § 13 punkten är en del av rikets behörighet. Det innebär bland annat att riket ansvarar för den offentliga sjörätten, inklusive bestämmelser om sjösäkerhet enligt internationella konventioner som godkänts av Finland, samt för certifiering av sjöfolk. Med anledning av denna behörighetsfördelning har överenskommelseförordningen (2018:37) om utvärdering och godkännande av sjöfartsutbildning som ges på Åland antagits. Enligt denna förordning är det Transport- och kommunikationsverket som ansvarar för att godkänna sjöfartsutbildning och utbildningsanordnare på Åland. Genom detta förfarande säkerställs att personer som genomgått sjöfartsutbildning på Åland kan erhålla certifikat som styrker yrkeskompetens på samma grunder som personer med motsvarande utbildning i riket.

Vidare innebär 27 § 3 punkten i självstyrelselagen att riket har rätt att reglera om kvalifikationskrav i fråga om sådana reglerade yrken som faller inom rikets lagstiftningsbehörighet. Exempelvis hör yrken som regleras i arbetarskyddslagstiftningen med stöd av 27 § 21 punkten i självstyrelselagen till rikets lagstiftningsbehörighet.

Landskapsregeringens synpunkter

Tillgång till information om lagstiftningsförändringen på svenska

Landskapsregeringen konstaterar inledningsvis att varken remissbegäran eller propositionen har översatts i sin helhet till svenska. Det svenskspråkiga materialet som var tillgängligt via tjänsten utlåtande.fi bestod enbart av en kort sammanfattning av propositionens huvudsakliga innehåll och de berörda bestämmelserna. Vidare har undervisnings- och kulturministeriet avslagit landskapsregeringens begäran om att erhålla propositionen på svenska, med motiveringen att förslaget inte anses vara av särskild betydelse för Åland. Detta medför att landskapsregeringens utlåtande inte kan vara heltäckande, utan endast omfattar de delar av propositionen som översatts till svenska.

Enligt 38 § i självstyrelselagen för Åland ska skriftväxling mellan statliga myndigheter och landskapsregeringen ske på svenska. Om ett lagstiftningsärende inte är av särskild betydelse för Åland, men det ansvariga ministeriet önskar informera landskapsregeringen eller ge denne möjlighet att yttra sig, får informationen lämnas i form av en tillräcklig sammanfattning på svenska av de huvudsakliga lagförslagen och paragraffförslagen. Dessa kan exempelvis ingå i ett betänkande som i övrigt enbart publicerats på finska.

Som ovan framgått har landskapsregeringen vid flera tillfällen uppmärksammat riket på behovet av ändringar i yrkesutbildningslagen för att möjliggöra ordnandet av uppdragsutbildning på Åland. I den ovannämnda skrivelsen till undervisnings- och kulturministeriet i maj 2022, motiverade landskapsregeringen behovet av lagstiftningsändringar med att Åland har begränsade möjligheter att erbjuda ett brett utbildningsutbud inom olika yrkesområden. Detta utgör en betydande nackdel för upprätthållandet av ett livskraftigt och konkurrenskraftigt arbetsliv på Åland. Vidare anförde landskapsregeringen att det är särskilt beklagligt att åländska utbildningsanordnare inte ges möjlighet att säkerställa nödvändig kompetens i samarbete med utbildningsanordnare i riket, särskilt inom reglerade yrken som enligt självstyrelselagen hör till rikets lagstiftningsbehörighet, såsom laddare och kranförare.

Mot bakgrund av detta anser landskapsregeringen att lagförslaget är av särskild betydelse för Åland och att den bristfälliga översättningen inte är förenlig med kraven i självstyrelselagen och språklagen.

Övriga synpunkter

Landskapsregeringen uppmärksamgör att den föreslagna ändringen i 33 § 2 mom. inte är tillräcklig för att garantera Ålands möjligheter att köpa uppdragsutbildning från rikets yrkesutbildningsanordnare. Enligt den föreslagna 33 § 1 mom. kan en utbildningsanordnare, i enlighet med vad som föreskrivs i anordnartillstånd, för en grupp av studerande ordna examensutbildning så att utbildningen beställs och finansieras av finska staten, en annan stat, en internationell organisation, ett finskt eller utländskt offentligt samfund eller en finsk eller utländsk stiftelse eller privat sammanslutning. Landskapsregeringen vill fästa ministeriets uppmärksamhet på att landskapet Åland, i juridisk mening, inte omfattas av någon av de ovan nämnda aktörerna. Det är därför nödvändigt att landskapet Åland uttryckligen nämns som en aktör med rätt att beställa uppdragsutbildning från utbildningsanordnare i riket.

Vidare bedömer landskapsregeringen, trots de uppdaterade anvisningarna gällande utbildningsavtal, att behovet av att undanröja begränsningen i 25 § kvarstår för att säkerställa ett smidigt samarbete mellan rikets utbildningsanordnare och landskapet Åland.

Slutligen uppmanar landskapsregeringen till en översyn av den svenskspråkiga lagtexten, då denna kan uppfattas som otydligt utformad.

Viceläntråd

Annika Hambrudd

Specialsakkunnig i utbildning

Bodil Regårdh

FÖR KÄNNEDOM

Förvaltningschef Ronny Holmström-Wall vid Ålands gymnasium,
ronny.holmstrom@gymnasium.ax

T.f. rektor Erika Eriksson vid Ålands yrkesgymnasium,
erika.eriksson@gymnasium.ax

Myndighetschef Tomas Lundberg vid Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet, tomas.lundberg@ams.ax

Byråchef Jonna Grunér vid utbildningsbyrån, jonna.gruner@regeringen.ax

Statsrådets justitiekansler registratorskontoret.jka@gov.fi

Riksdagsledamot Mats Löfström, mats.lofstrom@eduskunta.fi

Statssekreterare Mikaela Nylander, mikaela.nylander@gov.fi

Specialmedarbetare Anita Westerholm, anita.westerholm@gov.fi